

ZGŁASZANIE NIEPRAWIDŁOWOŚCI

Whistleblowing w praktyce

Beata Baran-Wesołowska

Wolters Kluwer

ZGŁASZANIE NIEPRAWIDŁOWOŚCI

Whistleblowing w praktyce

Beata Baran-Wesołowska

Stan prawny na 20 stycznia 2024 r.

Recenzent

Prof. INP PAN dr hab. Grzegorz Sibiga

Wydawczyni

Joanna Dzwonnik

Redaktorka prowadząca

Paulina Staniszevska-Chudzik

Opracowanie redakcyjne

Małgorzata Nowak

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	7
---------------------------	----------

Rozdział 1

Czym jest whistleblowing, czyli o co dokładnie chodzi ze zgłaszaniem nieprawidłowości	9
--	----------

Rozdział 2

Gdzie znajdę regulacje dotyczące whistleblowingu, czyli jakie akty prawne o nim stanowią	15
---	-----------

Rozdział 3

Jakie są możliwe ścieżki zgłaszania, czyli o zgłoszeniach wewnętrznych i zgłoszeniach zewnętrznych	27
---	-----------

Rozdział 4

Kto może zostać sygnalistą, czyli kiedy informujący staje się whistleblowerem	35
--	-----------

Rozdział 5

Co może podlegać zgłoszeniom, czyli o przedmiocie raportów	47
---	-----------

Rozdział 6

Wewnętrzny system zgłoszeń, czyli na co przygotować swoją organizację	59
--	-----------

Rozdział 7

Wewnętrzne postępowania wyjaśniające, czyli po nitce zgłoszenia do naruszeniowego kłębka	71
---	-----------

Rozdział 8

Ochrona sygnalistów, czyli o bezpieczeństwie zgłaszających	79
---	-----------

Literatura polecana	87
----------------------------------	-----------

Wykaz aktów prawnych	89
-----------------------------------	-----------

WPROWADZENIE

Pojęcie „zgłaszania nieprawidłowości” oraz stosowany z nim wymiennie termin „whistleblowing” zyskują na popularności w dyskursie publicznym. E-book stanowi rodzaj przewodnika po meandrach tego, stosunkowo nowego w polskim systemie prawnym, zjawiska. Za kompas w wędrówce po tematach związanych z sygnalizacją nieprawidłowości posłużą dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z 23.10.2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (dalej dyrektywa o ochronie sygnalistów) oraz inne relewantne regulacje prawne obowiązujące w Polsce, w szczególności dotyczące ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa.

Uregulowanie zagadnień whistleblowingu, mimo iż fragmentarycznie pojawiające się w krajowym prawodawstwie, nie stanowiło do tej pory obowiązku o charakterze powszechnym. Zmiany w tym zakresie, spowodowane wejściem w życie dyrektywy o ochronie sygnalistów, postawiły nowe wyzwania przed podmiotami zarówno z sektora prywatnego, jak i publicznego. Wielopłaszczyznowe przygotowania obejmujące działania z zakresu legislacji wewnętrznej, ustanowienia bezpiecznych kanałów zgłaszania, a także, co najważniejsze, właściwego przygotowania członków organizacji na wdrożenie nowych narzędzi i zapoznanie ich w zrozumiały sposób z instrumentarium whistleblowingowym to nieco kręty początek drogi. Przed przedsiębiorstwami, urzędami, szkołami, szpitalami, fundacjami i innymi podmiotami otwiera się także nowy rozdział w zakresie rozpatrywania napływających zgłoszeń whistleblowingowych. Przeprowadzanie wewnętrznych postępowań wyjaśniających, opracowywanie materiału zgromadzonego podczas ich trwania, podejmowanie skutecznych działań następczych i, co nie mniej istotne, zbudowanie w organizacji zaufania do

wszystkich elementów związanych z systemem zgłoszeń wewnętrznych, to swoisty sprawdzian dla podmiotów obowiązanych. Zastosowanie dobrych praktyk, rozpoczęcie przygotowań z odpowiednim wyprzedzeniem, dobór osób darzonych zaufaniem i wykorzystanie dedykowanych mechanizmów w oparciu o zasady poufności i zaufania sprawiają, że stworzenie efektywnego i skutecznego systemu zgłoszeń to wyzwanie, któremu przedstawiciele sektora prywatnego i publicznego zdołają sprostać.

Do pomocy w przygotowaniu wdrożenia lub udoskonalenia systemu whistleblowingowego może posłużyć niniejszy e-book. Jego konstrukcja zakłada określenie zagadnienia whistleblowingu, odniesienie do obowiązujących regulacji prawnych, przedstawienie różnych kanałów i ścieżek zgłaszania, a także wskazanie okoliczności, w jakich sygnalizacja nieprawidłowości będzie miała miejsce (kto może zgłosić, do kogo, co podlega zgłoszeniom, w jaki sposób). W publikacji rozwinięty jest szerzej wątek zgłoszeń wewnętrznych (podmioty obowiązane do wdrożenia systemów whistleblowingowych), a także w sposób praktyczny przybliżone zostaje zagadnienie wewnętrznych postępowań wyjaśniających. Nie mogło również zabraknąć ujęcia problemu ochrony sygnalistów, który stanowi niejako kłamrę tematyki sygnalistycznej.

Informacje zawarte w e-booku pozwolą na łatwiejsze zrozumienie zagadnienia whistleblowingu, w oparciu nie tylko o obowiązujące normy prawne, ale także poprzez przykłady ilustrujące sytuacje, z jakimi przyjdzie się zmierzyć. Niniejsza publikacja, skierowana zarówno do prawników, jak i specjalistów z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, compliance czy też audytu, stanowi syntetyczną prezentację najistotniejszych zagadnień przedstawionych w przystępnej formule.

Rozdział 1

CZYM JEST WHISTLEBLOWING, czyli o co dokładnie chodzi ze zgłaszaniem nieprawidłowości

*whistleblowing, zgłaszanie nieprawidłowości, sygnalizowanie,
informowanie o naruszeniach, demaskacja*

Czy wszystkie te określenia odnoszą się do jednego zjawiska?

Na potrzeby tego e-booka przyjmijmy, że są to synonimy.

O jakim dokładnie zjawisku zatem mówimy?

whistleblowing – z j. ang. *whistle* – gwizdek, *blow* – dmuchać,
dmuchanie w gwizdek

Zgłaszanie nieprawidłowości to najbardziej w języku polskim rozpowszechnione określenie tłumaczące anglojęzyczny termin „whistleblowing”. Pierwotnie określenie „whistleblowing” oznaczało informowanie lub alarmowanie o zbliżającym się niebezpieczeństwie. Początkowo odnosiło się do działań policjantów lub innych funkcjonariuszy, którzy w ten sposób sygnalizowali niebezpieczeństwo lub działania niepożądane¹. Inni wskazują, że wraz z ewolucją znaczenia określenie „whistleblower” pod koniec XIX stulecia zyskało inne znaczenie. Otóż stosowane było do sędziów sportowych, którzy dmuchając w gwizdek, informowali

¹ Zob. https://www.phrases.org.uk/meanings/whistle-blower.html?utm_content=cmp-true (dostęp: 14.06.2023 r.).